

ΧΡΟΝΙΚΑ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Σ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Φ. ΔΩΡΗΣ, Ε. ΚΟΥΝΟΥΓΕΡΗ-ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗ, Α. ΚΡΗΤΙΚΟΣ,
Μ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Π. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ, Γ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, Γ. ΔΕΛΛΙΟΣ, Δ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ,
ΑΝΤ. ΚΑΡΑΜΠΑΤΖΟΣ, Λ. ΚΙΤΣΑΡΑΣ, Π. ΚΟΛΟΤΟΥΡΟΣ, Μ.-Θ. ΜΑΡΙΝΟΣ,
Κ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΚΛ. ΡΟΥΣΣΟΣ, Σ. ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗΣ,
Ζ. ΤΣΟΛΑΚΙΔΗΣ, Θ. ΦΟΡΤΣΑΚΗΣ, Κ. ΦΟΥΝΤΕΔΑΚΗ, Κ. ΧΡΙΣΤΑΚΑΚΟΥ

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- 481— **Γεώργιος Α. Γεωργιάδης** Οι βασικές παράμετροι του νέου ρυθμιστικού πλαισίου του Αστικού Κώδικα για το δίκαιο της πώλησης (ν. 4967/2022)
486— **Ελευθέριος Ι. Καστρήσιος** Αποδοχή και αποποίηση της κληρονομιάς ανάκωνων ή περιορισμένα ικανών για δικαιοπραξία

ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- 506— **Αντικειμενική ευθύνη ή ευθύνη από διακινδύνευση:** Στις αρρυθμιστες από τον νόμο περιπτώσεις η ευθύνη θεμελιώνεται είτε με αναγωγή στις συνταγματικές διατάξεις περί προστασίας της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και της περιουσίας είτε με αναλογική εφαρμογή των διατάξεων που εφαρμόζονται στις ρυθμισμένες περιπτώσεις (αναλογία δικαίου) (ΑΠ 1503/2023)
509— **Χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης:** Υπό το φως και της νομολογίας του ΕΔΔΑ για την έννοια της οικογένειας, πρόσωπα που απλώς συμβιώνουν σε ελεύθερη ένωση, στο πλαίσιο της οποίας έχουν αποκτήσει τέκνα, υπάγονται στην έννοια της οικογένειας κατά το άρθρο 932 ΑΚ και δικαιούνται χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης, εφόσον συντρέχει και το κριτήριο της διαπίστωσης de facto οικογενειακών δεσμών (ΑΠ 1194/2023 με παρατηρήσεις Π. Ραβδά)
515— **Δουλείες:** Προϋποθέσεις σύστασης πραγματικής δουλείας με έκτακτη χρησικτησία (ΑΠ 339/2022 με παρατηρήσεις Ευ. Μαργαρίτη)
518— **Σύμβαση διαχείρισης τιτλοποιούμενων απαιτήσεων κατά τον Ν. 3156/2003:** Η εν λόγω σύμβαση συνάπτεται εγγράφως, χωρίς υποχρεωτικό ελάχιστο περιεχόμενο (στο οποίο να ανήκει η αναφορά των προς διαχείριση απαιτήσεων). Δεν χωρεί (ευθεία ή αναλογική) εφαρμογή της διάταξης περί ελάχιστου περιεχομένου της σύμβασης ανάθεσης της διαχείρισης απαιτήσεων του Ν. 4354/2015 (ΠΠρΑθ 1984/2024)
522— **Υποκειμενικά όρια δεδικασμένου:** Επί αγωγής για καταδίκη σε δήλωση βουλήσεως, το δεδικασμένο δεν ισχύει εναντίον του τρίτου που απέκτησε ορισμένο πράγμα κατά τη διάρκεια ή μετά το πέρας της δίκης, εκτός αν μαζί με την αγωγή για καταδίκη σε δήλωση βουλήσεως είχε σωρευθεί και διεκδικητική αγωγή ή το πράγμα είχε τεθεί σε δικαστική μεσεγγύηση, μεταγραφείσα στα βιβλία κατασχεσεων κατά τον χρόνο της διάθεσης (ΑΠ 779/2023)
533— **Δεδικασμένο:** Το δεδικασμένο αλλοδαπής απόφασης ενεργεί στην ημεδαπή έννομη τάξη κατοχύρως σύμφωνα με τα υποκειμενικά και αντικειμενικά του όρια, όπως αυτά προσδιορίζονται από τη χώρα του δικαστή που την εξέδωσε. Αν τα εν λόγω όρια είναι στενότερα από τα αναγνωριζόμενα στο ελληνικό δίκαιο, η αλλοδαπή απόφαση ισχύει με την έκταση που της προσδίδει το δίκαιο του τόπου έκδοσης (ΜΠρΘεσ 10661/2024)

ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

- 549— **Παναγιώτης Η. Κολοτούρος** Νομική φύσις χρηματικής ποινής, διατασσομένης κατ' άρθρον 946 ΚΠολΔ υπό διαιτητικού δικαστηρίου. Παρεμπόπτος ερμηνεία διαιτητικής αποφάσεως

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

- 560— † Γιάννης Καράκωστας
560— † Χρυσάνθη Θεμελή

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Οι βασικές παράμετροι του νέου ρυθμιστικού πλαισίου του Αστικού Κώδικα για το δίκαιο της πώλησης (ν. 4967/2022)*

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

Καθηγητή της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Με τον ν. 4967/2022 μεταρρυθμίστηκε το δίκαιο της πώλησης σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 2019/771/ΕΕ. Η ενσωμάτωση των αλλαγών που επέβαλε η Οδηγία έγινε στο ίδιο το κείμενο του Αστικού Κώδικα και αφορά όλες τις πωλήσεις, κινητών και ακινήτων, ανεξαρτήτως της ιδιότητας των συναλλασσομένων ως ιδιωτών ή προμηθευτών ή καταναλωτών. Μεταξύ των κυριότερων καινοτομιών των νέων ρυθμίσεων συγκαταλέγονται: Η ρύθμιση της σύμβασης της πώλησης πράγματος με ψηφιακά στοιχεία, ως μιας μεικτής σύμβασης που συνδυάζει στοιχεία από τις συμβάσεις πώλησης αγαθού αλλά και παροχής υπηρεσίας. Η ανάδειξη ως κεντρικής έννοιας της παθολογίας της σύμβασης πώλησης της «μη ανταπόκρισης του πράγματος στη σύμβαση» αντί του πραγματικού ελαττώματος που ίσχυε μέχρι τώρα, χωρίς όμως να καταργείται ο όρος «πραγματικό ελάττωμα». Η ιεράρχηση των δικαιωμάτων του αγοραστή σε περίπτωση έλλειψης ανταπόκρισης του πράγματος στη σύμβαση αντί της διαζευκτικής ευχέρειας του αγοραστή που ίσχυε μέχρι πρότινος. Η καθιέρωση όλων των μέσων προστασίας που θεσπίζονται στον Αστικό Κώδικα για τον αγοραστή ως μονομερώς αναγκαστικό δίκαιο υπέρ αυτού, σε περίπτωση που ο αγοραστής έχει την ιδιότητα του καταναλωτή.

I. Εισαγωγή

Με τον ν. 4967/2022 επήλθαν σημαντικές μεταβολές στο δίκαιο της πώλησης, όπως αυτό ρυθμίζεται στον Αστικό μας Κώδικα (άρθρα 513 επ.), ιδίως αναφορικά με την ευθύνη του πωλητή για πραγματικά ελαττώματα του πωλούμενου πράγματος ή, όπως θα λέμε εφεξής, «για την έλλειψη ανταπόκρισης του πράγματος στη σύμβαση».

Η νομοθετική πρωτοβουλία δεν ανήκει βέβαια στον εθνικό νομοθέτη, καθώς οι αλλαγές ήταν επιβεβλημένες λόγω της ανάγκης ενσωμάτωσης των ρυθμίσεων της Οδηγίας 2019/771/ΕΕ «σχετικά με ορισμένες πτυχές που αφορούν τις συμβάσεις για τις πωλήσεις αγαθών» στην Ελληνική έννομη τάξη. Η Οδηγία αυτή έχει εκδοθεί στο πλαίσιο των προσπαθειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δημιουργία Ψηφιακής Ενιαίας Αγοράς για την Ευρώπη, όπου θα εξασφαλίζεται μεν ένα υψηλό επίπεδο προστασίας για τον καταναλωτή, αλλά θα προωθείται παράλληλα και η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων¹. Για τον σκοπό αυτόν συστήθηκε Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή με τη συμμετοχή δικαστικών λειτουργών, πανεπιστημιακών, δικηγόρων και άλλων νομικών από τη δημοσία διοίκηση². Στην πορεία, η σύνθεση της επιτροπής διευρύνθηκε με τη συμμετοχή και πρόσθετων μελών από την πανεπιστημιακή κοινότητα, προκειμένου να επιτευχθεί καλύτερα και ταχύτερα ο επιδιωκόμενος σκοπός³.

II. Η ρυθμιστική ανάγκη

Αφορμή για τη νομοθετική πρωτοβουλία σε πανευρωπαϊκό επίπεδο αποτέλεσαν σίγουρα οι σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις. Η μεγάλη διάδοση της ψηφιακής τεχνολογίας και η ενσωμάτωση ψηφιακών στοιχείων σε μια σειρά από καθημερινής χρήσης αγαθά, που απευθύνονται σε όλους, δημιούργησε την

ανάγκη για νέους κανόνες. Για παράδειγμα: Τα κινητά τηλέφωνα χρησιμοποιούνται με τη βοήθεια κατάλληλου λογισμικού για ένα πλήθος δραστηριοτήτων και πέραν της αυστηρής χρήσης ως τηλεφωνικής συσκευής. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές συνοδεύονται από ένα λογισμικό λειτουργικού συστήματος, χωρίς το οποίο είναι αδύνατον να επιτελέσουν οποιαδήποτε υπολογιστική λειτουργία. Οι «έξυπνες» τηλεοράσεις συνδέονται με το διαδίκτυο και παρέχουν πρόσβαση σε πλατφόρμες διάθεσης ψηφιακού περιεχομένου ενημερωτικού ή ψυχαγωγικού χαρακτήρα. Οι «σύγχρονες» οικιακές συσκευές επικοινωνούν με το κινητό τηλέφωνο του χρήστη και ξεκινούν ή σταματούν τη λειτουργία τους απομακρυσμένα χωρίς τη δική του τοπική παρουσία. Τέλος, τα σύγχρονα αυτοκίνητα επικοινωνούν μέσω διαδικτύου με τον κατασκευαστή τους και λαμβάνουν ψηφιακά, κατά περίπτωση, από απολύτως αναγκαίες ενημερώσεις του λογισμικού τους μέχρι πληροφορίες για την κυκλοφοριακή συμφόρηση ή και εντολές αυτόνομης πλοήγησης.

III. Η πώληση πράγματος με ψηφιακά στοιχεία

Για την απόκτηση όλων αυτών των πραγμάτων, υπό το προϊσχύσαν δίκαιο (άρθρο 513 του ΑΚ) ο αγοραστής πλήρωνε το τίμημα και ο πωλητής αναλάμβανε την υποχρέωση να του μεταβιβάσει κατά κυριότητα και να του παραδώσει το πράγμα. Η εκάστοτε «έξυπνη» συσκευή μεταβιβάζεται όμως έχοντας ενσωματωμένο όχι μόνο τον εξοπλισμό (το hardware ή υλισμικό όπως μεταφράζεται) αλλά και ένα λογισμικό, δηλαδή ένα λειτουργικό πρόγραμμα, το οποίο είναι απαραίτητο προκειμένου η συσκευή να επιτελεί τις λειτουργίες που αναμένονται από ένα σύγχρονο «έξυπνο», όπως συνηθίζεται να λέγεται, κινητό τηλέφωνο ή τηλεόραση ή πλυντήριο ή αυτοκίνητο. Για παράδειγμα, ένα τηλέφωνο με smart λειτουργίες εύλογα αναμένεται να ενσωματώνει εφαρμογή για πλοήγηση στο διαδίκτυο, εφαρμογή για ανταλλαγή μηνυμάτων ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, εφαρμογή για την πρόσβαση σε λογαριασμούς διάφορων κοινωνικών δικτύων κ.ά.

Προφανώς, με βάση και το προϊσχύσαν δίκαιο, κατά τον χρόνο παράδοσης της συσκευής στον αγοραστή, όλες αυτές οι εφαρμογές, εφόσον ενσωματώνονται στο πωλούμενο αγαθό, θα πρέπει να είναι λειτουργικές. Εάν όμως μετά την πώληση της συσκευής, έπαυε αυτή να είναι λειτουργική, επειδή ο κατασκευαστής της παρέλειψε να θέσει στη διάθεση του αγοραστή ενημερώσεις του λογισμικού (τα ονομαζόμενα «updates»), το

* Η μελέτη αποδίδει ομιλία του γράφοντος στο 15^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ένωσης Αστικολόγων στις 24-25 Μαΐου 2024 στην Καλαμάτα με θέμα «Το δίκαιο της πώλησης ιδίως υπό το φως των σύγχρονων τεχνολογικών εξελίξεων».

1. Βλ. τις §§ 1, 2, 3, 5, 6, 10 και 13 του Προοιμίου της Οδηγίας 2019/771/ΕΕ.

2. ΥΑ 72552/Φ.334 ΦΕΚ Υ.Ο.Δ.Δ. 884/25.10.2019 του Υπουργού Δικαιοσύνης.

3. Με τις ΥΑ 82754/Φ.334 ΦΕΚ Υ.Ο.Δ.Δ. 1064/13.12.2019 και 69470ικ./Φ.334 ΦΕΚ Υ.Ο.Δ.Δ. 162/11.3.2020.

προϊσχύσαν δίκαιο δεν μπορούσε να καλύψει αποτελεσματικά αυτή την παθολογία.

Και τούτο διότι όταν παραδόθηκε η συσκευή στον αγοραστή, όταν δηλαδή υπήρξε μετάθεση του κινδύνου του πράγματος σε αυτόν, η συσκευή λειτουργούσε κανονικά. Δεν είχε –ούτε εν σπέρματι όπως λέμε– κάποιο πραγματικό ελάττωμα που εκδηλώθηκε στη συνέχεια. Αργότερα έπαψε ο κατασκευαστής να μεριμνά για την ενήμερωση του λογισμικού της, καθιστώντας αυτήν μη λειτουργική. Η σύμβαση πώλησης όμως –όπως τη γνωρίζαμε πριν από τον ν. 4967/2022– ήταν σύμβαση στιγμιαία και όχι διαρκής⁴. Συνεπώς το προϊσχύσαν δίκαιο της πώλησης δεν φαίνεται να μπορούσε να βοηθήσει σε αυτή την περίπτωση τον αγοραστή. Το πραγματικό ελάττωμα, αν μπορούσε να χαρακτηριστεί πραγματικό ελάττωμα, δεν υπήρχε ούτε εν σπέρματι κατά τον χρόνο παράδοσης της συσκευής.

Υπήρχε λοιπόν αντικειμενικά ανάγκη να ρυθμιστεί η νέα αυτή μορφή συναλλαγής, μια περίπτωση δηλαδή μεικτής σύμβασης, που περιλαμβάνει στοιχεία τόσο πώλησης αγαθών όσο και παροχής υπηρεσιών⁵. Το ζήτημα αυτό αντιμετωπίζεται πλέον ικανοποιητικά με τη νέα διάταξη του άρθρου 513Α του Αστικού Κώδικα, η οποία προβλέπει ότι «οι διατάξεις για την πώληση εφαρμόζονται και στην πώληση πράγματος με ψηφιακά στοιχεία»· διάταξη που δίνει και τον ορισμό του πράγματος αυτού συμπληρώνοντας πως «πράγμα με ψηφιακά στοιχεία είναι κάθε κινητό πράγμα που ενσωματώνει ή διασυνδέεται με ψηφιακό περιεχόμενο ή με ψηφιακή υπηρεσία κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η απουσία του ψηφιακού περιεχομένου ή της ψηφιακής υπηρεσίας να εμποδίζει την εκτέλεση των λειτουργιών του».

Και για αυτά τα κινητά πράγματα ο νόμος προβλέπει πλέον στο νέο άρθρο 538 ΑΚ ότι «ο πωλητής ... υποχρεούται να διασφαλίσει ότι στον αγοραστή κοινοποιείται και παρέχεται, εκτός από τις ενημερώσεις ασφαλείας, και κάθε άλλη ενημέρωση που είναι απαραίτητη, προκειμένου το πράγμα να ανταποκρίνεται στη σύμβαση» και μάλιστα «καθ' όλο το χρονικό διάστημα που ο αγοραστής δικαιούται ευλόγως να αναμένει την παροχή ενημερώσεων, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων και της φύσης της σύμβασης».

Ο νομοθέτης απέφυγε να ορίσει κάποιο απόλυτο και άκαμπτο χρονικό διάστημα, εντός του οποίου επιβάλλονται ενημερώσεις εκ μέρους του πωλητή, καθώς άλλο θα είναι το διάστημα για ένα τηλέφωνο αξίας 70 ευρώ ή για μια τηλεόραση των 300 ευρώ και άλλο το διάστημα για ένα τηλέφωνο αξίας 1.500 ευρώ ή για ένα αυτοκίνητο αξίας 60.000 ευρώ. Για την οικονομική τηλεόραση των 300 ευρώ μπορεί ένα διάστημα δύο ετών να φαίνεται αρκετό, ενώ για ένα αυτοκίνητο αξίας 60.000 ευρώ μετά βεβαιότητας το διάστημα αυτό δεν θα κρινόταν ικανοποιητικό⁶.

Και αντίστοιχα στο νέο άρθρο 554 § 2 εδ. β' προβλέπεται ότι η παραγραφή των δικαιωμάτων του αγοραστή επέρχεται έξι

μήνες μετά την πάροδο του ευλόγου κατά τα προαναφερθέντα χρόνου, είτε αυτός είναι δύο χρόνια για το τηλέφωνο ή οκτώ ή δέκα χρόνια για το αυτοκίνητο⁷. Μάλιστα, ο νόμος επιρρίπτει ένα βάρος στον αγοραστή να μεταφορτώνει τις ενημερώσεις που καθιστά διαθέσιμες ο πωλητής και, αν δεν ανταποκριθεί στο βάρος αυτό, τότε απαλλάσσεται ο πωλητής από τη σχετική ευθύνη⁸.

IV. Οι αλλαγές ως προς τις συνέπειες της μη εκπλήρωσης

Για όλα τα προαναφερθέντα υπήρχε αναμφίβολα μέχρι τη θέσπιση του ν. 4967/2022 ρυθμιστικό κενό. Εύλογα όμως θα αναρωτηθεί κανείς αν ήταν πράγματι αναγκαίο να επέμβει ο νομοθέτης στην καρδιά του Αστικού Κώδικα, στον κορμό του Αστικού Δικαίου, απλά για να προσθέσει την πώληση του πράγματος με ψηφιακά στοιχεία ως διάταξη της ΑΚ 513Α. Και για ποιο λόγο δεν προτιμήθηκε νομοτεχνικά η λύση, να ρυθμιστεί το συγκεκριμένο αυτό ζήτημα με έναν ειδικό νόμο.

Η αλήθεια είναι ότι η Οδηγία 2019/771/ΕΕ έχει μια ευρύτερη στόχευση. Δεν αποβλέπει σε μια απλά Ψηφιακή αγορά, αλλά σε μια Ψηφιακή Ενιαία Αγορά για όλη την Ευρώπη. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Επιτροπή διαπιστώνουν την ανάγκη για ομοιόμορφους κανόνες που θα διέπουν τις πωλήσεις με τον ίδιο τρόπο σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να μην νοθεύεται ο ανταγωνισμός. Η προηγούμενη Οδηγία για τις πωλήσεις, η 1999/44/ΕΚ, που οδήγησε στην Ελλάδα στη μεταρρύθμιση του δικαίου της πώλησης το 2002, ακολουθούσε το πρότυπο της ελάχιστης εναρμόνισης⁹, καθώς ήταν προσανατολισμένη κυρίως στην προστασία του καταναλωτή.

Έτσι, για παράδειγμα, ενώ η διάταξη 437 του γερμΑΚ είχε υιοθετήσει την προβλεπόμενη ήδη από τότε στην Οδηγία ιεραρχική διαβάθμιση των δικαιωμάτων του αγοραστή σε περίπτωση ευθύνης του πωλητή, δίνοντας προτεραιότητα στο δικαίωμα αυτούσιας εκπλήρωσης με επιδιόρθωση ή αντικατάσταση του πράγματος έναντι της μείωσης του τιμήματος και της υπαναχώρησης από την πώληση, η προϊσχύσασα διάταξη του άρθρου 540 § 1 ΑΚ παρείχε πλήρη ελευθερία (διαδικαστική ευχέρεια) επιλογής αδιακρίτως μεταξύ των τεσσάρων δικαιωμάτων του αγοραστή, με κάποιους κατ' εξαίρεση περιορισμούς (βλ. παλΑΚ 542)¹⁰.

Αυτές οι διαφορές κρίθηκε ότι πρέπει να εξαλειφθούν χάριν της ασφάλειας δικαίου, ώστε κάθε πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης να μπορεί να είναι βέβαιος, όταν παραγγέλνει ένα προϊόν από μια άλλη χώρα, ότι δεν θα βρεθεί προ εκπλήξεων αναφορικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του. Αλλά και οι προμηθευτές θα μπορούσαν να μειώσουν έτσι το κόστος των διασυννοριακών συναλλαγών, καθώς η μέριμνα για τη συμμόρφωση στο εσωτερικό δίκαιο 27 διαφορετικών χωρών-μελών δημιουργούσε αυξημένα κόστη διαχείρισης, τα οποία βέβαια μετακυλίστηκαν στους καταναλωτές. Αντίστοιχες σκέψεις είχαν οδηγήσει ήδη από τη δεκαετία του 1950 στην υιοθέτηση του Uniform Commercial Code από τις συμμετέχουσες πενήντα πολιτείες των ΗΠΑ. Στην Αμερική το δίκαιο της πώλησης πα-

4. Βλ. Καραμπατζό, Νέο δίκαιο της πώλησης του ΑΚ: οι σημαντικότερες καινοτομίες, ΕλλΔνη 1/2023, 14 επ., 21· Τρυψιάνη, Η έννοια του πραγματικού ελαττώματος στο νέο δίκαιο της πώλησης κατά τον Αστικό Κώδικα: Το παράδειγμα του «έξυπνου» αυτοκινήτου, Αρμ 2/2024, 145 επ., 156-157.

5. Βλ. Καραμπατζό/Τίτσια, σε Γεωργιάδη ΣΕΑΚ², άρθρο 513Α αρ. 4.

6. Βλ. Τίτσια, Οι Οδηγίες 770/2019 για τις συμβάσεις προμήθειας ψηφιακού περιεχομένου και ψηφιακών υπηρεσιών και 771/2019 για τις καταναλωτικές πωλήσεις αγαθών – Νέος σταθμός στην εξέλιξη του ενωσιακού δικαίου των συμβάσεων, ΕλλΔνη 1/2020, 54 επ., 69· Κατελούζου, Οι απαιτήσεις ανταπόκρισης του πράγματος στη σύμβαση πώλησης με βάση το νέο νόμο 4967/2022, ΕλλΔνη 1/2023, 91 επ., 100. Βλ. και Τρυψιάνη, ό.π., 158, η οποία, επιχειρώντας τη συγκεκριμενοποίηση του «εύλογου» της χρονικής διάρκειας της υποχρέωσης επικαιροποίησης των κατασκευαστών, υποστηρίζει ότι ύστατο χρονικό σημείο της σχετικής υποχρέωσης μπορεί να αποτελέσει η συνήθης διάρκεια ζωής του πωληθέντος «έξυπνου» προϊόντος.

7. Πρβλ. και την ασκηθείσα κριτική από Μαρίνο, Η Οδηγία 2019/770 για την προμήθεια ψηφιακού περιεχομένου και ψηφιακής υπηρεσίας – Αντικειμενικές απαιτήσεις συμμόρφωσης, ΕλλΔνη 4/2022, 967 επ., 980· Χριστοδούλου, Για το Ν 4967/2022: Νέο δίκαιο της πώλησης και των ψηφιακών προμηθειών, ΕφΑΔΠολΔ 5/2023, 584 επ., 595· Bach, Neue Richtlinien zum Verbrauchsgüterkauf und zu Verbraucherverträgen über digitale Inhalte, NJW 2019, 1705 επ., 1707.

8. Βλ. Χριστοδούλου, ό.π., 603· Καραμπατζό/Τίτσια, ό.π., άρθρο 540 αρ. 2.

9. Άρθρο 8 Οδηγίας 1999/44/ΕΚ.

10. Βλ. ειδικότερα Tomaras, Hierarchie der Rechtsbehelfe des Käufers – Ein griechisch-deutscher Rechtsvergleich, EuZW 19/2020, 843 επ.

ραμένει πολιτειακό και όχι ομοσπονδιακό, πλην όμως είναι σε μεγάλο βαθμό ομοιόμορφο, έτσι ώστε να ενθαρρύνονται και να διευκολύνονται οι διαπολιτειακές συναλλαγές.

Η νέα λοιπόν Οδηγία 2019/771/ΕΕ, που αντικατέστησε την Οδηγία 1999/44/ΕΚ καταργώντας την, αποβλέπει στην εύρυθμη λειτουργία της αγοράς αλλά και στην πληρέστερη προστασία των καταναλωτών και το κάνει αυτό υιοθετώντας αυτή τη φορά το πρότυπο της μέγιστης (ή πλήρους, όπως συνήθίζεται να λέγεται) εναρμόνισης¹¹. Δεν αφηνόταν, λοιπόν, αυτή την φορά πεδίο ελευθερίας και επιλογής στον εθνικό νομοθέτη. Η συντριπτική πλειονότητα των ρυθμίσεων της Οδηγίας έπρεπε να μεταφερθεί πλήρως στο εσωτερικό δίκαιο.

Βεβαίως, το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας παραμένει και αυτή τη φορά στο επίπεδο των σχέσεων επαγγελματιών προμηθευτών με καταναλωτές («B2C»)¹².

V. Το δίλημμα για ενσωμάτωση ή όχι στον Αστικό Κώδικα

Το στενό υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας ανέδειξε ένα άλλο κορυφαίο ζήτημα που απασχόλησε από την πρώτη στιγμή και εν τέλει δίχασε τη Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή του ν. 4967/2022: Εφόσον η Οδηγία 2019/771/ΕΕ αφορούσε μόνο τις σχέσεις προμηθευτών με καταναλωτές, ανέκυψε το πρωταρχικό ερώτημα κατά πόσο ήταν σκόπιμο η ενσωμάτωσή της στην ελληνική έννομη τάξη να γίνει στο σώμα του Αστικού Κώδικα ή μήπως θα ήταν καλύτερα να γίνει στον νόμο για την προστασία του καταναλωτή ή έστω σε ένα καινούργιο αυτοτελές νομοθέτημα.

Η αλήθεια είναι ότι τα επιχειρήματα υπέρ του να μην ενσωματωθούν οι ρυθμίσεις στον Αστικό Κώδικα ήταν πολύ πειστικά: Οι ρυθμίσεις της Οδηγίας 2019/771/ΕΕ ήταν σχοινοτενείς και είχαν, όπως συνήθίζεται στα νομοθετήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έντονα λεπτομερειακό (και ενίοτε γραφειοκρατικό) χαρακτήρα. Επίσης, έπρεπε να μεταφερθούν χωρίς περικοπές και εκπτώσεις, καθώς η Οδηγία είναι –όπως προαναφέρθηκε– πλήρους εναρμόνισης. Η γλώσσα, η δομή και ενίοτε η φλυαρία των ενωσιακών ρυθμίσεων δεν είχαν οποιαδήποτε σχέση με τη δωρικότητα της διατύπωσης, την αβίαστη πυκνότητα των νοημάτων και την αφαιρετικότητα των διατάξεων του Αστικού Κώδικα.

Η εύκολη λύση θα ήταν σίγουρα η ενσωμάτωση των ρυθμίσεων της νέας Οδηγίας στον πολλάκις τροποποιημένο ν. 2251/1994, ο οποίος –ειρήσθω εν παρόδω– λειτουργεί ούτως ή άλλως ως το χαλί κάτω από το οποίο κρύβουμε εδώ και χρόνια ό,τι απειλεί να ταράξει την αρμονία του παραδοσιακού Αστικού Δικαίου¹³.

Μια τέτοια λύση όμως, παρόλο που θα διασφάλιζε το ύψος και την συνοχή των διατάξεων του Αστικού Κώδικα, θα προκαλούσε διάσπαση της νομοθετικής ύλης του δικαίου της πώλησης. Η πώληση των ακινήτων αλλά και των κινητών στη χονδρική αγορά ή την αγορά μεταχειρισμένων αγαθών από ιδιώτη σε ιδιώτη θα ρυθμιζόταν από το δικαίο του Αστικού Κώδικα, ενώ η πώληση προϊόντων σε καταναλωτές θα ρυθμιζόταν στο ειδικό νομοθέτημα. Και στα πανεπιστημιακά αμφιθέατρα οι φοιτητές Νομικής θα διδάσκονταν το γενικό δικαίο πωλήσεως κατά τον Αστικό Κώδικα, αλλά στα καταστήματα θα ψώνιζαν επί τη βάσει κάποιου άλλου δικαίου πωλήσεως, το οποίο θα αποτελούσε ύλη κάποιου μαθήματος επιλογής για τις καταναλωτικές πωλήσεις. Σίγουρα αυτή η διάσπαση θα δημιουργούσε πολλά προβλήματα!

Υπήρχε όμως και κάτι ακόμη: Η Οδηγία 2019/771/ΕΕ ήταν η

φυσική εξέλιξη και συμπλήρωση της Οδηγίας 1999/44/ΕΚ, που είχε οδηγήσει στην πολύ πετυχημένη μεταρρύθμιση του δικαίου της πώλησης του 2002. Όμως η νέα Οδηγία καταργούσε την παλιά. Συνεπώς, η πρόκληση για τη Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή ήταν να συνεχίσει και να ολοκληρώσει τη μεταρρύθμιση του δικαίου της πώλησης που είχε ξεκινήσει το 2002, και η οποία διαφορετικά θα έμενε μετέωρη μεταξύ του αρχικού δικαίου του Αστικού Κώδικα του 1946 για την πώληση (όπως το είχαν εισηγηθεί ο Γεώργιος Μπαλής και ο Κωνσταντίνος Τριανταφυλλόπουλος) και του σύγχρονου ενιαίου πια ευρωπαϊκού πλαισίου, και μάλιστα με καταργημένη την Οδηγία στην οποία είχε τότε βασισθεί.

Αυτές οι σκέψεις βάρυναν στην κρίση των περισσότερων μελών της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής και τελικώς αποφασίστηκε κατά πλειοψηφία η ενσωμάτωση των περισσότερων ρυθμίσεων της νέας Οδηγίας στο σώμα του Αστικού Κώδικα· μόνο κάποια ειδικότερα ζητήματα, όπως αυτά για τις εμπορικές εγγυήσεις, τον μονομερώς αναγκαστικό χαρακτήρα των διατάξεων υπέρ του καταναλωτή και για την πώληση πράγματος που πρόκειται να κατασκευαστεί ρυθμίστηκαν στον ν. 2251/1994¹⁴.

Αποτέλεσμα αυτών των σκέψεων και διεργασιών υπήρξε με τον πρόσφατο ν. 4967/2022 το νέο, ενιαίο για όλες τις περιπτώσεις, για κινητά και ακίνητα, για ιδιώτες ή επαγγελματίες, δικαίο της πώλησης εντός του Αστικού Κώδικα, με τροποποίηση πολλών επιμέρους άρθρων του δεκάτου τέταρτου κεφαλαίου του δεύτερου βιβλίου αυτού.

VI. Η μετάβαση από το πραγματικό ελάττωμα στην έλλειψη ανταπόκρισης

Με την εξαίρεση των ρυθμίσεων για την πώληση πράγματος με ψηφιακά στοιχεία, οι οποίες εκτέθηκαν παραπάνω, κατά τα λοιπά οι νέες ρυθμίσεις, αν και ασυνήθιστες καταρχήν στη μορφή και στο ύψος (καθώς είναι μακροσκελείς σε αντίθεση με τις προϊσχύσασες) αλλά και στην κατάσταση (καθώς το πλήθος των νέων ρυθμίσεων επέβαλε νέα αρίθμηση των τροποποιούμενων άρθρων με χρήση και γραμμάτων της αλφαβήτου), εν τέλει δεν είναι και τόσο ριζοσπαστικές. Οι νέες ρυθμίσεις έρχονται να συμπληρώσουν τη μεταρρύθμιση του 2002, ιδίως στον βαθμό που την εποχή εκείνη ο νομοθέτης υπήρξε φειδωλός σε αλλαγές, κάνοντας μόνο τις ελάχιστες αναγκαίες χάριν διατήρησης της παράδοσης και του δόγματος του αστικού δικαίου στο πεδίο της σύμβασης πώλησης.

Η πιο emblematicή αλλαγή που επήλθε με τον ν. 4967/2022 είναι η μετάβαση, από την έννοια του πραγματικού ελαττώματος του πωλούμενου πράγματος, στην έννοια της έλλειψης ανταπόκρισης του πωλούμενου πράγματος στη σύμβαση της πώλησης¹⁵. Ακριβέστερα, πρόκειται για την ολοκλήρωση της μετάβασης από το πραγματικό ελάττωμα στη έλλειψη ανταπόκρισης, γιατί η έννοια της έλλειψης ανταπόκρισης, που α-

14. Βλ. και Κοσμίδη, Η νέα Οδηγία 2019/771 για την «πώληση αγαθών»: μια πρώτη θεώρηση, ΕφΑΔΠολΔ 1/2020, 30 επ., 42· τον ίδιο, Το νομικό ελάττωμα στην πώληση κατά την Οδηγία 2019/771: έννοια, νομική φύση, συστηματική ένταξη και ενσωμάτωση στην εθνική έννομη τάξη, ΧρΠΔ 2020, 237 επ., 328· τον ίδιο, Το νέο δικαίο πώλησης του ΑΚ μετά τον Ν 4967/2022 – Επισκόπηση των βασικών ρυθμίσεων υπό το πρίσμα του ιστορικού νομοθέτη, ΕφΑΔΠολΔ 11/2022, 1280 επ., 1281· Βαλτσούδη, Η Οδηγία 2019/771/ΕΚ για τις καταναλωτικές πωλήσεις και η ενσωμάτωσή της στο ελληνικό δίκαιο, ΕΛΛΔνη 6/2020, 1607 επ., 1615· Ε. Μαργαρίτη, Sales Law 2.0 Ο Αστικός Κώδικας «turns digital», ΣΥΝ 153/2022, 32 επ., 34. Πρβλ. όμως και Αυγουστιανάκη, Νέες εξελίξεις στο δικαίο της πώλησης (Οδηγία ΕΕ 2019/771), σε ΤιμΤ Παπανικολάου, 2020, σ. 1 επ., 27· Παυτελίδου, Το νέο δικαίο της πώλησης (ν. 4967/2022), ΝοΒ 8/2022, 1705 επ., 1719.

15. Βλ. αναλυτικά Καραματζό/Τίτσια, ό.π., άρθρ. 534 αρ. 20.

11. Άρθρο 4 Οδηγίας 2019/771/ΕΕ.

12. Άρθρο 3 § 1 Οδηγίας 2019/771/ΕΕ.

13. Πρβλ. τον Κοσμίδη (ΕφΑΔΠολΔ 2020, 30, 42) που χαρακτηρίζει τον ν. 2251/1994 ως ένα «βολικό αποθετήριο» ετερόκλητων κανόνων του δευτερογενούς ενωσιακού δικαίου με σημασία για την προστασία του καταναλωτή.

παντάται και στη Διεθνή Σύμβαση της Βιέννης για την πώληση κινητών, προβλεπόταν ήδη στην Οδηγία 1999/44/ΕΚ και είχε μεταφερθεί στο εσωτερικό μας δίκαιο στη διάταξη της παλαιάς πλέον ΑΚ 535. Ωστόσο, ο νομοθέτης του 2002 είχε διατηρήσει παράλληλα σε περίοπτη και ισότιμη θέση την έννοια του πραγματικού ελαττώματος στο παλαιό άρθρο 534 του ΑΚ.

Στη νέα νομοθετική ρύθμιση τα πράγματα αντιστρέφονται, καθώς ο νόμος προτάσσει πλέον στο άρθρο 534 ΑΚ την υποχρέωση του πωλητή να παραδώσει πράγμα που ανταποκρίνεται στη σύμβαση, αποκαθιστώντας έτσι τα πράγματα σε ό,τι προβλεπόταν σε ενωσιακό επίπεδο ήδη από το 1999 με την προηγούμενη Οδηγία¹⁶. Ωστόσο, για λόγους παράδοσης αλλά και διατήρησης του νομολογιακού κεκτημένου για πωλήσεις πραγμάτων που βρίσκονται εκτός του πεδίου εφαρμογής της κοινοτικής Οδηγίας, ο νομοθέτης επέλεξε να διατηρήσει την έννοια του πραγματικού ελαττώματος στο νέο άρθρο 535 ΑΚ προβλέποντας ότι «το πράγμα ανταποκρίνεται στη σύμβαση, όταν παραδίδεται χωρίς πραγματικά ελαττώματα»¹⁷. Με τον τρόπο αυτόν η μέχρι σήμερα πλούσια νομολογία π.χ. για τα πραγματικά ελαττώματα επί πωλήσεως ακινήτου (πολεοδομικοί περιορισμοί, έκταση του πωλουμένου μικρότερη από την αναγραφείσα στο συμβόλαιο, έλλειψη αρτιότητας ή οικοδομησιμότητας, ύπαρξη αρχαίων στο υπέδαφος) δεν πετάγεται στον κάλαθο των αχρήστων, αλλά παραμένει χρήσιμη και λειτουργική και για το μέλλον.

Το ίδιο ισχύει για την πώληση άυλων αγαθών ή ομάδων περιουσίας (όπως μια επιχείρηση), για τις πωλήσεις μεταξύ ιδιωτών αλλά και για τις πωλήσεις μεταξύ επιχειρήσεων. Για ό,τι βρίσκεται εκτός του αντικειμενικού ή υποκειμενικού πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας, η έννοια του πραγματικού ελαττώματος, όπως έχει διαπλαστεί μέχρι σήμερα από τη νομολογία και τη θεωρία, διατηρεί ακέραια τη σημασία της.

Όμως, για τις καταναλωτικές πωλήσεις κινητών πραγμάτων, η ανταπόκριση ή μη στη σύμβαση ορίζεται με καταρχήν περιοριστικό τρόπο στις διατάξεις των άρθρων 535Α (για την υποκειμενική ανταπόκριση) και ΑΚ 535Β (για την αντικειμενική ανταπόκριση). Τα δύο αυτά νέα άρθρα του Αστικού Κώδικα ορίζουν συνολικά δέκα κριτήρια ανταπόκρισης, επί τη βάση των οποίων θα κριθεί αν το πωληθέν πράγμα ανταποκρίνεται ή όχι στη σύμβαση¹⁸. Τα μεν πέντε κριτήρια ανταπόκρισης της ΑΚ 535Α είναι υποκειμενικά, και ως εκ τούτου ρητώς απαριθμούνται στον νόμο ως ενδεικτικά με τη λέξη «ιδίως», τα δε υπόλοιπα πέντε κριτήρια της ΑΚ 535Β είναι αντικειμενικά και ορίζονται από την Οδηγία και από τον νόμο ως περιοριστικά¹⁹.

Συνεπώς ως προς αυτά τα δέκα κριτήρια ανταπόκρισης δεν χωρεί διευρύνση, ούτε κατ'επίκληση της παραδοσιακής έννοιας του πραγματικού ελαττώματος, όταν έχουμε να κάνουμε με καταναλωτικές πωλήσεις. Μία τέτοια ερμηνεία δεν θα ήταν σύμφωνη με το ενωσιακό δίκαιο, καθώς η Οδηγία 2019/771/ΕΕ

αποτελεί Οδηγία πλήρους και όχι ελάχιστης εναρμόνισης για τις καταναλωτικές συμβάσεις²⁰.

Επομένως, σε περίπτωση που π.χ. ένα πωληθέν καινούργιο αυτοκίνητο παρουσιάζει μια φυσική αλλοίωση, η οποία επιδρά αρνητικά στην χρησιμότητα ή την αξία του (π.χ. έχει επικαλυφθεί η αρχική εργοστασιακή βαφή του με βόψιμο σε κάποιο φανοποιείο), θα πρέπει να προσφύγουμε σε κάποιο από τα δέκα κριτήρια μη ανταπόκρισης των άρθρων 535Α και 535Β (υποκειμενικά και αντικειμενικά κριτήρια αντίστοιχα) προκειμένου να θεμελιώσουμε ευθύνη του πωλητή έναντι του αγοραστή.

Η ευθύνη αυτή παραμένει, όπως και στο προϊσχύσαν δίκαιο, αντικειμενική²¹ και οδηγεί στη θεμελίωση των γνωστών τεσσάρων δικαιωμάτων του αγοραστή, τα οποία όμως διαβαθμίζονται με σαφή πρόταξη της υποχρέωσης αυτούσιας εκπλήρωσης, με την έννοια της αποκατάστασης της μη ανταπόκρισης είτε με διόρθωση είτε με αντικατάσταση του πράγματος και μόνο επικουρικά –σε περίπτωση αποτυχίας ή αδυναμίας– με μείωση του τιμήματος ή υπαναχώρηση από τη σύμβαση²². Η ιεράρχηση αυτή, όπως προαναφέρθηκε, υπήρχε ήδη στην Οδηγία 1999/44/ΕΚ, αλλά δεν είχε μεταφερθεί στο δικό μας δίκαιο. Αυτή η (ευέλικτη όπως χαρακτηρίζεται²³) ιεράρχηση προδίδει την προτίμηση του ενωσιακού νομοθέτη όχι μόνο να παραμένει εν γένει η σύμβαση εν ισχύ, αλλά και να διατηρεί –κατά το δυνατόν– ο πωλητής το συμφωνηθέν τίμημα²⁴. Έτσι προτάσσεται το δικαίωμα διόρθωσης αλλά και αντικατάστασης του πράγματος έναντι της μείωσης του τιμήματος και της υπαναχώρησης, που αποκλείονται εφόσον είναι εφικτά τα πρώτα στο πλαίσιο της αντίληψης *favor contractus*, δηλαδή να εκτελεστεί όπως είχε συμφωνηθεί η σύμβαση. Βεβαίως, η πρόταξη του δικαιώματος διόρθωσης ανταποκρίνεται και στο αίτημα για ενθάρρυνση της βιώσιμης κατανάλωσης με την επιμήκυνση της διάρκειας ζωής των προϊόντων²⁵. Από την άλλη, η μη συμπερίληψη του κατεχοχρήν βιώσιμου βοηθήματος της μείωσης του τιμήματος²⁶ στους προτασσομένους τρόπους δυνητικής αποκατάστασης της συμμόρφωσης μαρτυρά ότι η παράμετρος της βιωσιμότητας έχει ακόμη αρκετό δρόμο να διανύσει για να βρεθεί πραγματικά ψηλά στις προτεραιότητες

20. Έτσι και οι *Καραμπατζός/Τίτοιας*, ό.π., άρθρ. 535 αρ. 27.

21. Βλ. αναλυτικότερα *Κοσμίδη*, Το νέο δίκαιο πώλησης του ΑΚ, ό.π., 1285· *Κορνηλάκη*, ό.π., § 39. Ευθύνη του πωλητή όμως δεν γεννάται, αν ο αγοραστής κατά τη σύναψη της σύμβασης γνώριζε τη μη ανταπόκριση ή αυτή οφείλεται σε υλικά που χορήγησε ο αγοραστής. Βλ. όμως *Μάνθος*, Το νέο δίκαιο της πώλησης στις ψηφιακές υπηρεσίες – Δογματικά και πρακτικά ζητήματα, ΕφΑΔΠολΔ 7/2023, 857 επ., 865-866, κατά τον οποίο δεν πρέπει να αρκεί απλώς γνώση του αγοραστή, όπως αναφέρεται στην ΑΚ 539 εδ. α', αλλά ειδικά για την πώληση με ψηφιακά στοιχεία πρέπει να εφαρμοσθεί αναλόγως το άρθρο 16 § 1 Ν. 4967/2022 για την προμήθεια ψηφιακών υπηρεσιών, ο οποίος απαιτεί «ειδική ενημέρωση» και «ρητή αποδοχή» της απόκλισης.

22. Όπως σημειώνει ο *Μάνθος*, ό.π., 867, πρόκειται για μια νομοθετική εξειδίκευση της καλόπιστης εκπλήρωσης των συμβατικών υποχρεώσεων των μερών (ΑΚ 288). Ειδικότερα για το ζήτημα της ιεραρχικής διαβάθμισης των εννόμων βοηθημάτων βλ. την εκτενέ ανάπτυξη από *Χελιδόνη*, Η πρόσφατη αλλαγή του δικαίου της πώλησης στον Αστικό Κώδικα με το ν. 4967/2022, ΕλλΔνη 1/2023, 41 επ., 48 επ. Πρβλ. και τη σχετική ανάπτυξη από *Καραμπατζό*, ό.π., 30 επ.

23. Βλ. *Τίτοια*, ό.π., 73· *Καραμπατζό*, ΕλλΔνη 2023, 30.

24. *Καραμπατζό*, ό.π., 31.

25. Βλ. αιτιολογική σκέψη αρ. 48 της οδηγίας 2019/771/ΕΕ.

26. Η μείωση του τιμήματος αποκαθιστά τη συμβατική ισορροπία σε περίπτωση έλλειψης ανταπόκρισης του πράγματος στη σύμβαση, με αναπροσαρμογή του τιμήματος στο προσήκον μέτρο χωρίς πρόσθετα κόστη μεταφοράς, αποθήκευσης, απόρριψης ή ανακύκλωσης του πράγματος, που κατεχοχρήν υπάρχουν στην περίπτωση της αξίωσης αντικατάστασης αλλά εν μέρει και σε αυτή της διόρθωσης.

16. Παντελίδου, ό.π., 1707· *Καραμπατζός*, ό.π., 26· *Βαλτούδης*, Ζητήματα του νέου δικαίου της πώλησης κατά τον Αστικό Κώδικα, ΕλλΔνη 1/2023, 3 επ., 5· *Κοσμίδη*, Το νέο δίκαιο πώλησης του ΑΚ μετά τον Ν 4967/2022 – Επισκόπηση των βασικών ρυθμίσεων υπό το πρίσμα του ιστορικού νομοθέτη, ΕφΑΔΠολΔ 11/2022, 1280 επ., 1283· *Τίτοιας*, Νομοθετικά διλήμματα και επιλογές του ν. 4967/2022 κατά την ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/771, ΕλλΔνη 1/2023, 56 επ., 70.

17. Βλ. *Καραμπατζό/Τίτοιας*, ό.π., άρθρ. 535 αρ. 24.

18. Ευρύτερα για τις υποκειμενικές και αντικειμενικές απαιτήσεις ανταπόκρισης μετά τον Ν. 4967/2022 βλ. *Καραμπατζό/Τίτοιας*, ό.π., υπό άρθρα 535Α και 535Β· *Κορνηλάκη*, ΕιδΕνοχΔικ², § 40 αρ. 10 επ. Κριτικά για τις αντικειμενικές απαιτήσεις συμμόρφωσης στα ψηφιακά αγαθά ο *Μαρίνος*, ό.π., 981 επ.

19. *Wille*, Das neue Kaufrecht nach Umsetzung der Warenkauf-Richtlinie, VuR 2021, 283 επ., 284· *Χριστοδούλου*, ό.π., 589 επ.

του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Επιτροπής και με τρόπο πράγματι εφαρμοσμένο και όχι στα λόγια.

VII. Οι αλλαγές στην αρίθμηση των διατάξεων του Αστικού Κώδικα

Οι εκτεθείσες αλλαγές στη νομοθετική ρύθμιση της πώλησης είχαν ως αποτέλεσμα την αλλαγή της αρίθμησης των άρθρων του Αστικού Κώδικα. Σε αυτό το πλαίσιο αξιοποιήθηκε το άρθρο 538, που παρέμενε επί είκοσι χρόνια κενό επειδή είχε καταργηθεί με τη μεταρρύθμιση του 2002, καθώς και το άρθρο 539 του ΑΚ. Η πρωτογενής υποχρέωση του πωλητή να παραδώσει πράγμα που να ανταποκρίνεται στη σύμβαση εξακολουθεί, όπως και πριν, να στεγάζεται στο άρθρο 534 ΑΚ, με εξειδίκευση της έννοιας της στο νέο άρθρο 535 ΑΚ αλλά και στα νέα άρθρα 535Α και 535Β ΑΚ, που έπρεπε αναγκαστικά να προστεθούν²⁷. Ωστόσο, στη συνέχεια η θεμελίωση της αντικειμενικής ευθύνης γίνεται στο νέο άρθρο 539 ΑΚ, αντί για το παλαιό 537 (γιατί έχουν παρεμβληθεί και άλλες ειδικές μορφές έλλειψης ανταπόκρισης), ενώ τα δικαιώματα του αγοραστή προβλέπονται στο νέο άρθρο 542 αντί του παλαιού 540.

Κατά την προετοιμασία του ν. 4967/2022 από τη Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή καταβλήθηκε κάθε προσπάθεια προκειμένου να μην αλλάξει η αρίθμηση των άρθρων του ΑΚ. Αυτό θα συνιστούσε σημαντική διευκόλυνση όλων των εφαρμοστών του δικαίου αλλά και των βάσεων δεδομένων νομικών πληροφοριών για την αποκωδικοποίηση της παραχθείσας και παραγόμενης νομολογίας. Ωστόσο στην πορεία αποδείχθηκε πως ήταν αδύνατον να μην αλλάξει καθόλου η αρίθμηση των άρθρων του Αστικού Κώδικα, καθώς θα ήταν άτεχνο να διατηρηθούν –χάριν μη αλλοίωσης της αρίθμησης– άρθρα που είχαν καταργηθεί από προηγούμενες νομοθετικές μεταβολές, αλλά και –αντίστροφα– να προστεθούν πολλά περισσότερα άρθρα με γράμματα, όπως τα άρθρα 535Α και 535Β ΑΚ, και να συνέχιζε η αρίθμηση σε 535Γ και 535Δ, προκειμένου π.χ. να μη μετατεθεί η θεμελίωση της αντικειμενικής ευθύνης από την παλαιά ΑΚ 537 στη νέα ΑΚ 539.

VIII. Αναγκαστικό δίκαιο υπέρ του καταναλωτή

Οι διατάξεις των άρθρων 513 επ. ΑΚ ήταν και παραμένουν στη μεγάλη πλειονότητά τους ενδοτικό δίκαιο, δηλαδή τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν να ρυθμίσουν διαφορετικά τη μεταξύ τους σχέση, με όριο τις διατάξεις για τις απαλλακτικές ρήτρες (ΑΚ 332) και για την απαγόρευση μεταβολής των όρων της παραγραφής (ΑΚ 275)²⁸. Ωστόσο η Οδηγία 2019/771/ΕΕ προβλέπει στο άρθρο 21 ότι οι σχετικές διατάξεις των εθνικών μέτρων μεταφοράς θα πρέπει να αποτελούν μονομερώς αναγκαστικό δίκαιο υπέρ του καταναλωτή. Προφανώς δεν υπήρχε λόγος γενίκευσης της πρόβλεψης αυτής εις βάρος της συμβατικής ελευθερίας γενικά κάθε πωλητή και κάθε αγοραστή (ΑΚ 361). Για τούτο η μεταφορά της συγκεκριμένης πρόβλεψης έγινε στον ν. 2251/1994 με τη νέα διάταξη του άρθρου 5 § 2 του νόμου αυτού προβλέπεται ότι συμφωνία που εισάγει παρέκκλιση από τα άρθρα 534 επ. του Αστικού Κώδικα σε βάρος του καταναλωτή είναι άκυρη, εφόσον καταρτίστηκε πριν από τον χρόνο κατά τον οποίο η έλλειψη ανταπόκρισης έγινε γνωστή στον καταναλωτή. Προς άρση μάλιστα κάθε αμφιβολίας, διευκρινίζεται ότι αντιθέτως είναι έγκυρη κάθε συμφωνία που εισάγει παρέκκλιση υπέρ του καταναλωτή.

IX. Αντί επιλόγου

Κλείνοντας αυτή την εισαγωγή στο νέο δίκαιο της πώλησης μετά την Οδηγία 2019/771/ΕΕ, και ως αποτίμηση της νομοθετικής μεταβολής, θα μπορούσε κανείς να πει ότι με την αναθεώρηση του δικαίου της πώλησης με τον ν. 4967/2022 ο νομοθέτης πέτυχε να συμπληρώσει και να ολοκληρώσει τη μεγάλη μεταρρύθμιση που είχε προηγηθεί με τον ν. 3034/2002, συνδυάζοντας την ανάγκη για εκσυγχρονισμό των διατάξεων για την πώληση, ώστε να ανταποκρίνονται σε όσα προβλέπει η κοινοτική Οδηγία, με την επιθυμία να διατηρηθεί η ενότητα της ρύθμισης του δικαίου της πώλησης, ανεξαρτήτως αν ο αγοραστής είναι καταναλωτής και αν το πωλούμενο πράγμα είναι κινητό ή ακίνητο.

Παρά την κριτική που ασκήθηκε, η ενσωμάτωση των αλλαγών που επέβαλε η Οδηγία 2019/771/ΕΕ στο ίδιο το κείμενο του Αστικού Κώδικα, και όχι σε ειδικό νομοθέτημα εκτός αυτού, ήταν κατ' ουσίαν μονόδρομος, αφού οι σχετικές διατάξεις του ΑΚ είχαν προέλθει από την Οδηγία 1999/44/ΕΚ, η οποία καταργήθηκε με την Οδηγία 2019/771/ΕΕ. Συνεπώς, η απόφαση περί γενίκευσης και ενσωμάτωσης των ενωσιακών ρυθμίσεων στον Αστικό Κώδικα είχε ληφθεί ήδη κατά τη μεταρρύθμιση του 2002 και η επιλογή αυτή κατ' ουσίαν δέσμευε τον νομοθέτη του 2022.

Μεταξύ των κυριότερων καινοτομιών των νέων ρυθμίσεων συγκαταλέγονται: Η ρύθμιση της σύμβασης της πώλησης πράγματος με ψηφιακά στοιχεία, ως μιας μεικτής σύμβασης που συνδυάζει στοιχεία από τις συμβάσεις πώλησης αγαθού αλλά και παροχής υπηρεσίας. Η ανάδειξη ως κεντρικής έννοιας της παθολογίας της σύμβασης πώλησης της «μη ανταπόκρισης του πράγματος στη σύμβαση» αντί του πραγματικού ελαττώματος που ίσχυε μέχρι τώρα, χωρίς να καταργείται όμως ο όρος «πραγματικό ελάττωμα» λόγω του ειδικού βάρους που έχει αποκτήσει μετά από εβδομηνταπέντε χρόνια εφαρμογής από τη νομολογία. Η ιεράρχηση των δικαιωμάτων του αγοραστή σε περίπτωση έλλειψης ανταπόκρισης του πράγματος στη σύμβαση αντί της διαζευκτικής ευχέρειας του αγοραστή που ίσχυε μέχρι πρότινος. Η καθιέρωση όλων των μέσων προστασίας που θεσπίζονται τον Αστικό Κώδικα για τον αγοραστή ως μονομερώς αναγκαστικό δίκαιο υπέρ αυτού, σε περίπτωση που ο αγοραστής έχει την ιδιότητα του καταναλωτή.

Με τις αλλαγές που θεσπίστηκαν, το δίκαιο της πώλησης εντός του Αστικού Κώδικα εκσυγχρονίστηκε σύμφωνα με τις ενωσιακές μας υποχρεώσεις, επιτυγχάνοντας μεγάλο βαθμό ομοιομορφίας με το δίκαιο των υπόλοιπων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με αυτά τα δεδομένα, οι Έλληνες αστικολόγοι μπορούμε να ατενίζουμε το μέλλον στο δίκαιο της πώλησης με αυτοπεποίθηση και αισιοδοξία, καθώς διαθέτουμε ένα σύγχρονο νομοθέτημα, πλήρως εναρμονισμένο με τα ισχύοντα στον Ευρωπαϊκή Ένωση, το οποίο μας παρέχει ένα υψηλό επίπεδο προστασίας του αγοραστή, ιδίως όταν αυτός έχει και την ιδιότητα του καταναλωτή, αλλά ταυτόχρονα προάγει την εξωστρέφεια των ελληνικών επιχειρήσεων σε μια ενιαία ευρωπαϊκή αγορά 450 εκατομμυρίων ανθρώπων. Τόσο οι πολίτες όσο και οι επιχειρήσεις μπορούν να προβαίνουν σε αγορές και πωλήσεις με ασφάλεια δικαίου, γνωρίζοντας ότι το δίκαιο της πώλησης είναι μεν εθνικό, αλλά είναι ως προς τις λύσεις που δίνει ομοιομορφο για το σύνολο των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

27. Βλ. Τίτσια, ό.π., 75.

28. Βλ. Καραμπατζό, ό.π., 36.